

Soinin kunta

Tarkastuslautakunnan
ARVIOINTIKERTOMUS
2020

Tarkastuslautakunta 6.5.2021

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

1.1. Tehtävä

Valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan tehtävänä on KunL:n 121 §:n mukaisesti huolehtia kunnan hallinnon ja taloudenhoidon tarkastuksen järjestämisestä.

Lautakunnan keskeiset tehtävät ovat:

- valtuuston päätettävien hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden valmistelu
- valtuuston talousarvion yhteydessä asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi
- talouden tasapainotuksen toteutumisen arviointi tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyyden arviointi, mikäli kunnan ta- seessa on kattamattomia alijäämiä
- kunnan hallinnon ja palvelutuotannon tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden sekä laadun arviointi.

Yksityiskohtaiset säädökset tarkastuslautakunnan tehtävistä on annettu kuntalain 121 ja 125 §:ssä sekä kunnanvaltuuston hyväksymässä tarkastussäännössä.

1.2. Kokoonpano

Valtuusto on valinnut tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2017-2020 seuraavat jäse- net ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Virtala Sauli, pj.	Åkerman Tuula
Katajamäki Anja, vpj.	Källi Saija
Salo Juha	Saarimaa Tero

Lautakunnan kokouksissa asiat ratkaistaan puheenjohtajan esittelystä. Pöytäkirjanpitä- jänä toimii toimikauden 2017-2020 tilintarkastajaksi valitun tilintarkastusyhteisön BDO Auditor Oy:n vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi nimeämä JHT, HT Tuula Ylikangas. Puheenjohtaja Sauli Virtala ei osallistunut esteellisenä teknisen lautakunnan arviointiin, varapuheenjohtaja Anja Katajamäki ei osallistunut esteellisenä sivistyslautakunnan ar- viointiin.

1.3. Työskentely

Tarkastuslautakunta seuraa kunnan toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet eri toimielinten hallintoa sekä keränneet tietoja palvelutoiminnan toimivuudesta ja tavoitteiden toteutumisen tilanteesta. Lisäksi louta- kunta on kuullut johtavia viranhaltijoita:

- 1.10.2020 kunnanjohtaja
- 19.11.2020 hallintojohtaja
- 21.1.2021 KuusSoten johtaja Juha Tiainen
- 23.3.2021 hallintojohtaja ja kunnanjohtaja.

De

2. Sitovien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Kuntastrategia

Kunnan toimintaa tulee johtaa kunnanvaltuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti. Kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 8.6.2017 uuden kuntastrategian, jonka mukaan Soini on itsenäinen kunta, jossa perheet ja työpaikat ovat elinvoiman lähde, Kunnassa on riittävästi palveluita, joilla kehitetään kuntalähtöisesti, aktiivisesti ja suunnitelmallisesti - yhdessä yritysten, yhteisöjen ja erityisesti muiden kuntien kanssa. Erittäin kunnan infraa kehitetään tukemaan elinkeinoelämää.

Soinissa on mahdollisuus elää hyvää ja aktiivista elämää toimivassa ja turvallisessa sekä luonnonläheisessä ja puhtaassa ympäristössä. Kuntalaiset ovat terveistä, onnellisia ja tyytyväisiä elämäänsä. Kunnan yhteisöissä on positiivisuutta, rentoutta ja yhteen hiileen puhaltamista.

Strategiasta johdetut valtuustokauden tavoitteet:

- Toimiva kunnallishallinto
 - o tasapainoinen kuntatalous
 - o ketterä ja nopea päätöksenteko
 - o tarjoamme kuntalaisille, yhteisöille ja yrityksille mahdollisuutta osallistua kehittämiseen
- Vetovoimainen elinympäristö
 - o kuntamarkkinoinnin lisääminen ja Soinin vahvuuksien esiin nostaminen
 - o avataan ovet yrittäjille ja lisätään yhteistyötä
 - o elinympäristön turvallisuuden lisääminen
 - o puhtaiden energiaratkaisujen esiin nostaminen aluekehittämisessä
 - o luontoharrastusmahdollisuuksien lisääminen
 - o lähi- ja luontomatkailun kehittäminen
- Laadukkaat peruspalvelut
 - o asiakaslähtöisten peruspalvelujen säilyttäminen
 - o laadun ja asiakastyytyväisyyden seuraaminen
 - o palveluiden saatavuuden parantaminen uusi teknologia hyödyntäen

Kunnan hallintokunnille asettamat tavoitteet tulee pohjautua kuntastrategiaan. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että positiiviseen väestönkehitykseen panostetaan esim. erilaisilla kannusteilla.

Toimintakertomuksessa on raportoitu kuntastrategian toteutumista.

Soinin kunnan tekemän sopimus Erämaan elämyskeskuksen Oy:n kanssa Vuoremaan rinnetoiminnan pyörittämisestä on aiheuttanut pitkän oikeusprosessin, joka jatkuu edelleen. Asia on saanut runsaasti julkisuutta ja ongelmat Vuoremaan kehittämisessä ovat vieneet aikaa muulta kehittämistyöltä.

Perusturva

Soini liittyi vuoden 2017 alusta Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystyöntekijäyhtymään. KuusSoTe kuntayhtymä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä

ja toimii tilaaja- ja viranomaistahona. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannosta vastaa kuntayhtymän jäsenkuntien ja Pihlajalinna Oy:n omistama yhteisyritys Kuusiolinna Terveys Oy.

Kuusiolinna Oy tuottaa terveystaloudet, hyvinvointi- ja sosiaalipalvelut sekä ikäihmisten palvelut. Soinin vuoden 2020 perusturvan kustannusten lähtökohtana on vuoden 2016 perusturvan kustannukset, joita on vuosittain tarkistettu. Ostot KuusSoTelta oli yhteensä 8,95 m€; perusturvan kokonaiskustannukset olivat 9,25 m€; ylitystä talousarvioon verrattuna oli 233.226 €. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 5,3 %.

Tarkastuslautakunta toteaa tyytyväisenä, että sote-palvelut ovat kunnassa hyvällä tasolla, kustannuskehitys tiedetään jo ennakoon eikä suuria ylityksiä talousarvioon ole tullut. Myös palvelujen saatavuus on hyvällä tasolla.

Sivistystoimi

Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue purkaantui vuoden 2017 alusta ja Soinin kunta on järjestänyt sivistystoimen omana toimintana. Taloudellisesti sivistystoimi pysyi tavoitteessaan ja talousarvio toteutui 239 t€ arvioitua paremmin.

Varhaiskasvatustoiminnan sitovana taloudellisena tavoitteena oli kustannukset yhteensä 983.138 euroa. Toteutuneet kustannukset olivat yhteensä 815.879 €. Sitova taloudellinen tavoite alittui 167.259 euroa (17 %). Talousarviossa varauduttiin päivähoiton laajentumiseen subjektiivisen oikeuden johdosta. Lapsimäärä ei kuitenkaan lisääntynyt osittain koronapandemiasta johtuen.

Tarkastuslautakunnan mielestä maksuton varhaiskasvatuksen kokeilu vuoden 2021 alusta on hyvä askel perheiden tukemiseksi.

Perusopetuksen talousarvio 2.077.782 € toteutui 2.073.302 €; alitus 4.480 € €. Kevään 2020 etäopetusjakso toi säästöjä koulukuljetuksissa ja siivouksessa. Opetushenkilöstö panosti sekä kevään että syksyn (yläkoulu) etäopetusjaksoihin ja ketään ei tarvinnut lomauttaa. Oppilaille saatiin järjestettyä tuki myös etäyhteyksien avulla. Jopopetusta ei ollut. Soinin kunnassa oli oma koulukuraattori vuoden 2020 ajan 2 päivää viikossa. Kokonaisuudessaan perusopetus pysyi talousarvion raameissa.

Tarkastuslautakunta totesi, että perusopetus on onnistunut opetustehtävässä hyvin.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kirjasto- ja kulttuuritoimen talousarvio 213.661 € toteutui 186.947 €, alitus 26.714 €. Kirjastojen kiinniolo lisäsi e-aineistojen kysyntää, minkä vuoksi Eepoksen kesken päätettiin lisäpanostuksesta e-aineistoihin. Kulttuuritoimen avustuksiin käytettiin yhtä paljon kuin edellisenä vuotena. Viime vuosi oli kuitenkin haasteellinen ja kaikkia suunniteltuja tilaisuuksia ei järjestetty.

Vapaa-aikatoimi

Vuonna 2020 nuorisopalveluita ei enää osteta Soinin 4H-yhdistykseltä. Nuorisotoiminnan järjestäminen on vielä osin suunnitteluvaiheessa. Toiminta tulee pitämään sisälleen perusnuorisotyötä kuten, nuorisotilojen valvontaa, nuorille suunnattuja tapahtumia, leirien järjestämistä, retkien järjestämistä ja kulttuurista nuorisotyötä. Koronarajoitusten myötä nuorisotilat jouduttiin sulkemaan käyttäjiltä, joka toi omat haasteensa nuor-

ten aktivoimiseen. Sulun aikana nuorille kuitenkin järjestettiin tekemistä erilaisten so-
mekampanjoiden avulla sekä virtuaalista nuopparia Discord -sovelluksen kautta. Nuori-
sovaltuusto jatkoi toimintaansa. Nuorisovaltuuston edustajat ovat olleet mukana lauta-
kuntien ja valtuuston kokouksissa. Nuorisotoimeen varatuista määrärahasta (62.149 €)
toteutui 52.652 €; alitus 9.497 €.

Liikuntatoimi alitti talousarvion 14.279 €. Koronan seurauksena luontoliikunta kasvatti
suosiotaan koko maassa ja näin kävi myös Soinissa. Retkeilyreitit olivat kovassa käy-
tössä kevästä pitkälle sykyä. Hyvinvointia hyvästä arjesta -hankeen avulla Soiniin
saatiin toimintamalli liikunta- ja ravintoneuvontaan. Kyseinen toimintamalli on käytössä
edelleen ja sitä toteutetaan ja kehitetään Kuusiolinna Terveiden kanssa. Koronarajoi-
tuksista huolimatta muutamia tapahtumia saatiin järjestettyä.

Tekninen toimi

Teknisen toimen tehtävänä on suunnitella, rakentaa ja ylläpitää kuntaympäristöä. Ta-
lousarviossa oli varauduttu Kirkonseudun osayleiskaavan muutokseen ja laajennuk-
seen sekä Yrityslaakson asemakaavan muutokseen ja laajennukseen. Lisäksi aloitettiin
rantayleiskaavan päivityksen esiselvityshanke, joka jatkuu vuonna 2021.

Teknisen toimen käyttötalousosa toteutui vuonna 2020 talousarvioon nähden hyvin.
Talousarvion ja muutosten jälkeen käyttömenot olivat 1 462 569 euroa ja toteutuma on
1 321 525 euroa eli 141 044 euroa talousarviota pienempi. Asetetut toiminnalliset ja ta-
loudelliset tavoitteet pääsääntöisesti saavutettiin ja taloudellisesti tulos oli paljon enna-
koitua parempi. Toimintakulut ovat reilusti talousarviolukuja pienemmät, koska inves-
tointikohteita on tehty paljon omana työnä; kotitalousluokka, päiväkodin piha-alueen
kunnostus. Tiekohteet, Tukkitie, Ylätie ja Murtokankaan kevyen liikenteen väylä, saatiin
nyt viimein toteutettua ja myös niissä on käytetty osin omaa työpanosta. Kevyenliiken-
teen väylän päällystys toteutuu kevään 2021 aikana.

Henkilöstökuluissa kertyi säästöä henkilöstön osittaisten lomautusten ja
palkattoman vapaan ansiosta.

Vesihuoltolaitoksen taksat on tarkistettu vuoden 2019 alusta lukien. Vuonna 2020 oli
kaksi suurempaa runkolinjavuotoa verkostossa, lisäksi myrskyjen aiheuttamat tuhot ai-
heuttivat vaurioita ja katkoksia sekä jätevesipuhdistamon toimintaan että paineenkoro-
tusasemilla. Vesihuoltolaitoksen tulos oli n. 4.500 € arvioitua parempi. Lämpölaitoksen
bruttomenot olivat 84,92 % arvioidusta ja alittuivat noin 64 000 eurolla.

Kaukolämpöverkostossa oli vuonna 2020 yksi pienehkö, nopeasti havaittu ja korjattu
vuoto Lämmön osto- ja myyntihintoja ei tarkistettu vuoden 2020 aikana. Sopimus kau-
kolämmön toimittamisesta verkostoon on voimassa 31.5.2024 saakka.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan nettomenojen toteuma on 15,6 %. Rakennuslupatuloja oli merkitty
45 250 euroa ja tulot ylittivät reilusti, syynä ylitykseen tuulivoimasta laskutetut raken-
nuslupamaksut Konttisuon osalta. Rakennuslupia myönnettiin yhteensä 31 kpl ja muita
päättöksiä 34 kpl; tavoitteena oli 70 päätöstä.

Konsernivalvonta

Soinin kunnalla on kolme kunnan 100 %:sti omistamaa tytäryhteisöä Soinin Vuokratalot Oy, Kuninkaanjoen Teollisuuskiinteistöt Oy ja Kiinteistö Oy Soinin Verstas sekä Kiinteistö Oy Soinin Kombi, josta kunnan omistusosuus on 87,39 %.

Soinin Vuokratalot Oy omistaa kunnan vuokra-asunnot. Yhtiön asuntojen käyttöaste on laskenut. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vuokrataloyhtiön talouden tervehtämiseksi on saatu aikaan toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunta toivoo, että kunnanvaltuusto hyväksyy myös konserniyhteisöille taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet koko kuntakonsernin toiminnan kehittämiseksi.

Investoinnit

Investointiosa on sitova hanketasolla. Investointeihin oli v. 2020 varattu määrärahaa yhteensä 1.622.300 €; investointien toteutuma on 1 456 777 €. Suurimmat investointikohteet olivat Yrityslaakson yhdystie 627.300 € ja kevyen liikenteen väylän rakentaminen 279.820 €. Yrityslaakson yhdystie ja kevyen liikenteen väylä ovat osoittautuneet tarpeelliseksi.

Lainakanta

Lainakanta oli vuoden 2020 lopussa yhteensä 6,38 miljoonaa euroa; asukasta kohti 3.181 €/as. Edellisenä vuonna lainakanta oli 8,03 miljoonaa euroa ja asukasta kohti 3.914 euroa. Kuntien keskimääräinen lainamäärä vuonna 2019 oli 3.342 euroa asukasta kohti. Konsernilainoja vuoden 2020 lopussa oli yhteensä 12,1 miljoonaa euroa, mikä asukasta kohti on 6.042 euroa. Kunnan lainamäärä ylittää edelleen kuntien keskimääräisen lainakannan asukasta kohden, vaikkakin lainamäärää on saatu pieneneväksi. Mikäli korkotaso nousee, muodostaa suuri lainamäärä kunnalle merkittävän taloudellisen riskin.

Talouden tasapainottaminen

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos vähintään toinen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää säädetyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on konsernitilinpäätöksessä vähintään 1000 euroa ja sitä edeltäneessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 500 euroa tai kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1. Kuntakonsernin vuosikate on ilman kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta negatiivinen

Al

2. Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti.
3. Asukasta kohti laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla.
4. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on vähintään 50 %

tunnusluku	kriteeri	2020	2019	2018	2017	2016
alijäämä	-1.000 €/as ja edellisessä tp:ssä -500 €/as	1864	1735	873	755	301
vuosikate	ilman harkinnanvaraista avustusta negatiivinen	663	432	662	935	612
tulovero-%	väh. 1,0 %-yks. korkeampi kuin kuntien painotettu keskim. (v.2017; 19,91 %; v. 2018 19,84 %; v. 2019 19,88%)	21,75	21,75	21,75	21,75	21,75
lainamäärä	kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien lainamäärän väh. 50 %:lla (v. 2016; 6148 €/as + 50%=9222; v. 2017 6299 €/as + 50 %=9448 €/as; v. 2018 6537 + 50 %= 9805 €/as; 2019 7084+50%=10.626€/as)	6042	6685	6498	6786	6267
suhteellinen velkaantuminen	kuntakonsernissa yli 50 %	52	56	55	57	47

Tunnuslukujen raja-arvoista ylittyi kunnan tuloveroprosentti, joka on yli 1,0 % suurempi kuin kuntien keskimääräinen painotettu tuloveroprosentti. Asukasta kohti laskettu lainamäärä konsernitilinpäätöksessä ei mene yli raja-arvon. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus vuoden 2020 tilinpäätöksessä on 52,0 %. Kuntakonsernin taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

Kuntalain muutoksella (1.3.2019) muutetaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn kriteereitä. Uusia kriteereitä sovelletaan ensimmäisen kerran v. 2022, kun arvioidaan vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätöksiä.

Uudet kriteerit ovat:

- asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1000 €/as ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 €/as
- kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %
- kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 %-yksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
- asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 %:lla
- konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

3. Yhteenveto

Kuntastrategia hyväksyttiin v. 2017. Virkamiesjohdolla on tärkeä rooli strategian jalkauttamisessa ja soveltamisessa käytäntöön. Hallintokunnille asetettavat tavoitteet tulee pohjautua hyväksytyyn kuntastrategiaan. Tavoitteiden asettamiseen tulee

edelleen kiinnittää erityistä huomiota. Tavoitteet tulee olla toimintaa kehittäviä, mitattavia ja sellaisia, että kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa niiden toteuttamiseen.

Vuosi 2020 toteutui huomattavasti talousarviossa ennakoitua paremmin. Syynä hyvään tulokseen oli valtion kunnille myöntämät korona-avustukset. Edellisvuoden myyntivoitto hyödynnettiin maksamalla lainoja ja sitä kautta saatiin taloutta parantumaan.

Soini 06.05.2021

Sauli Virtala
puheenjohtaja

Anja Katajamäki
varapuheenjohtaja

Juha Salo
jäsen